

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ФОНДУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Анотація. Розглянуто основні джерела формування спеціального фонду місцевих бюджетів України. Визначено проблеми доходної частини місцевих бюджетів країни, проаналізовано її динаміку та запропоновано шляхи вдосконалення відповідно до сучасних умов.

Аннотация. Рассмотрены основные источники формирования специального фонда местных бюджетов Украины. Определены проблемы доходной части местных бюджетов страны, проанализирована ее динамика и предложены пути усовершенствования согласно современным условиям.

Annotation. The article deals with the basic sources of formation of the special Fund of local budgets of Ukraine. Problems with the revenue part of local budgets are identified, its dynamics is analysed and the ways of its improvement are proposed under modern conditions.

Ключові слова: місцевий бюджет, джерела бюджету, спеціальний фонд, фінансові ресурси, податкові надходження.

Місцевим бюджетам, як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування, належать особливе місце в бюджетній системі України. За рахунок фондів грошових коштів місцевих бюджетів – складової бюджетної системи держави і фінансової бази діяльності органів самоврядування – забезпечується фінансування заходів економічного і соціального розвитку на відповідній території.

Проблематика місцевих бюджетів посідає важливе місце в дослідженнях багатьох вчених. Теоретичні витoki сучасних уявлень про природу і функції місцевих бюджетів, засади міжурядових відносин, сутність, роль і завдання місцевого оподаткування розроблені у працях вітчизняних вчених А. Чухна, О. Катасанової, В. Гейця, С. Аптекара, О. Дибі, О. Василика [1 – 5].

Метою даної статті є визначення основних джерел формування спеціального фонду місцевих бюджетів та шляхів збільшення надходжень до них; пошук напрямів удосконалення політики їх формування.

У статті 43 Конституції України зазначено, що місцеві органи самоврядування управляють майном, яке є в комунальній власності; затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролюють їх виконання; затверджують бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць і контролюють їх виконання; встановлюють місцеві податки та збори відповідно до закону; утворюють, реорганізують та ліквідують комунальні підприємства, організації, установи [6].

Питання децентралізації влади в Українській державі вже давно набуло першочергового значення. За таких умов серйозним чинником стабілізації економічної ситуації в країні має стати ефективне формування місцевих фінансів, здатне перетворити територіальні громади із дотаційних на суб'єкти, які самостійно, за рахунок власних доходів спроможні розв'язувати будь-які соціально-економічні проблеми. За умови вирішення цих проблем на перше місце виступає питання реформування місцевого оподаткування, оскільки основною перешкодою на шляху розширення ролі місцевого самоврядування в Україні є незабезпеченість територій фінансовими ресурсами.

Фінансова незалежність місцевих органів влади є найважливішим критерієм демократичного розвитку держави. Прийняття бюджетного кодексу заклало нові підвалини для розвитку місцевої автономії та пошуку нових джерел формування доходів місцевих бюджетів відповідно до вимог Європейської хартії про місцеве самоврядування [1].

Джерелами поповнення місцевих бюджетів виступають: податкові надходження (податки, збори та обов'язкові платежі); неподаткові надходження (доходи від власності та підприємницької діяльності, надходження від штрафів та ін.); доходи від операцій з капіталом (надходження коштів від реалізації безхазяйного майна, майна, що за правом спадкоємця перейшло у власність держави, та скарбів); офіційні трансферти (субвенції, дотації, субсидії) (таблиця) [1].

Таблиця

Доходи місцевих бюджетів

© Грицюк І. В., 2014

Показники	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	Темп зростання
-----------	----------	----------	----------	----------	----------------

					2013 року у порівнянні з 2012 роком, %
Місцеві бюджети (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд грн, у тому числі	36,4	39,7	46,5	49,2	5,8
Частка у доходах зведеного бюджету	25,1	22,3	22,3	22,9	–
Загальний фонд	30,8	33,0	38,0	40,0	5,3
Спеціальний фонд	5,6	6,7	8,5	9,2	8,2

Таким чином, дохідна частина спеціального фонду місцевих бюджетів щороку збільшується, а в 2013 році темп зростання проти 2012 року становив 8,2 %. При цьому у 2013 році частка податкових надходжень у структурі загальних надходжень до зведеного бюджету зменшилась на 1,9 % за рахунок зменшення податків на додану вартість та податків на доходи фізичних осіб, у той час частка неподаткових надходжень збільшилась і становила 16,8 % [7]. Загалом нинішню структуру наповнення місцевих бюджетів не можна вважати досконалою, бо частка надходжень від власних джерел є невеликою, а фіскальне значення місцевих податків і зборів є мінімальним [8]. Проте місцеві податкові надходження до бюджету є далеко не єдиним джерелом фінансових ресурсів. Під контролем адміністрації знаходяться фонди обов'язкового соціального страхування, кошти фінансування місцевих програм, дотації і субвенції, кошти від випуску місцевих позик. Підтримання фінансової спроможності місцевих органів влади в Україні відбувається за рахунок надання міжбюджетних трансфертів. Трансферти є своєрідним регулюючим механізмом, який урахує існування територіальних особливостей регіонів, їх виробничого потенціалу та соціальних особливостей [9].

Хоча міжбюджетні трансферти надаються органам місцевого самоврядування на безоплатній та безповоротній основі, все ж таки вони залишаються залученими ресурсами. Для досягнення самостійності органами місцевого самоврядування та забезпечення їх фінансової незалежності необхідно виявити резерви щодо їх зростання та залучити додаткові джерела надходжень, які на сьогодні справляються у бюджети вищих рівнів.

Назріла необхідність пошуку ефективного способу поповнення фінансовими ресурсами місцевих бюджетів, який би визначав нові принципи формування місцевих бюджетів. При цьому питання бюджетної політики, оподаткування та міжбюджетних відносин повинні розглядатись і вирішуватись комплексно, оскільки вони тісно взаємопов'язані, і жоден з цих елементів не може бути реформованим без урахування двох інших (рисунк) [1].

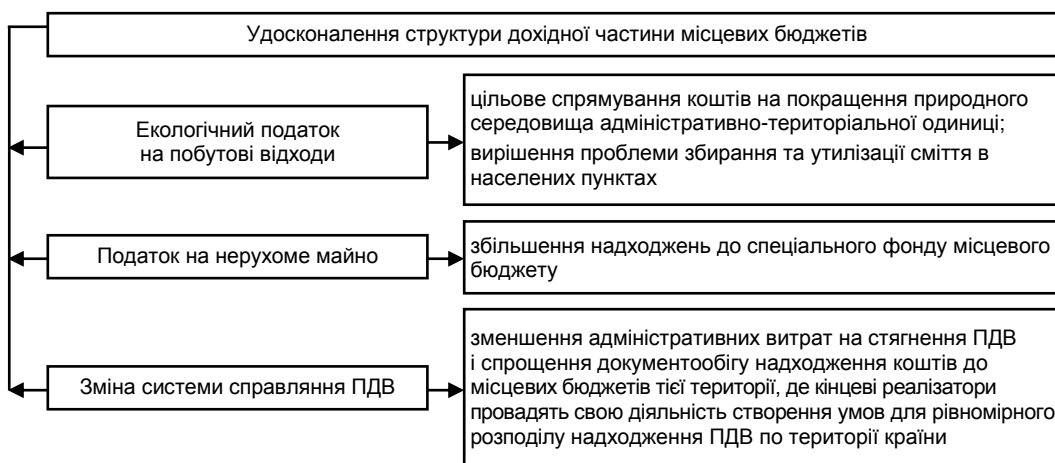

Рис. Удосконалення структури дохідної частини місцевих бюджетів

Таким чином, місцеві бюджети є важливим економічним важелем регіонального розвитку, а фінансування і формування бюджету місцевої влади є однією з найважливіших сфер державних фінансів. Основними напрямками вдосконалення політики формування місцевих бюджетів мають стати: чітке законодавче закріплення бюджетних повноважень і відповідальності влади у процесі формування дохідної частини місцевих бюджетів; підвищення контролю в процесі сплати та використання доходів місцевих бюджетів; пошук альтернативних джерел наповнення дохідної частини бюджетів фінансовими ресурсами; формування дохідної частини на основі об'єктивної оцінки їх податкового потенціалу; розширення кола місцевих податків. Тому пріоритетним у сфері місцевих бюджетів і регулюванні міжбюджетних відносин є формування бюджетної політики, спрямованої на забезпечення гармонійного поєднання принципів бюджетного унітаризму з елементами децентралізації.

Наук. керівн. Возненко Н. І.

Література: 1. Управління фінансовими ресурсами місцевого бюджету : монографія / Л. Ф. Кондусова, І. І. Нескорородева, І. І. Алексеєнко та ін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 289 с. 2. Катасонова О. М. Актуальні проблеми формування дохідної частини місцевих бюджетів / О. М. Катасонова // Економічний простір. – 2010. – № 12. – С. 114–118. 3. Гець В. М. Державні цільові програми та упорядкування програмного процесу в бюджетній сфері / В. М. Гець, В. П. Александрова, О. І. Амоша. – Х. : Форт, 2008. – 350 с. 4. Аптекарь С. Про формування місцевих бюджетів / С. Аптекарь, В. Краснова // Економіка України. – 2010. –

№ 4. – С. 42–47.

5. Диба О. М. Механізм залучення зовнішніх ресурсів формування інвестиційного потенціалу місцевих бюджетів / О. М. Диба, В. В. Крук // Ефективна економіка. – 2009. – № 10. – С. 54–63. 6. Конституція України. – К. : Прапор, 1996. 7. Зубенко В. В. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету 2013 року / В. В. Зубенко, А. Ю. Рудик. – К., 2013. – 72 с. 8. Рибчик Ю. О. Аналіз джерел формування та напрямів використання фінансових ресурсів місцевого бюджету / Ю. О. Рибчик // Управління розвитком. – 2012. – № 17. – С. 68–69. 9. Костюк В. Ю. Особливості формування міжбюджетних відносин в Україні / В. Ю. Костюк // Управління розвитком. – 2013. – № 8. – С. 76–78.